

Les 10: Handelingen en de apostelen

Inleiding

We gaan deze les in op het boek Handelingen, waarbij de lijn van het zendingsbevel uit Hand 1:8 wordt gevolgd. Wachten op de Geest, het evangelie in Jeruzalem, Samaria en daarna onder de heidenen.

We kijken met name naar Petrus en Paulus, waarbij we van Paulus in feite het meeste weten.

Inhoud van het blok:

Handelingen

- Vorige week Lukas behandeld. Zijn evangelie was gericht aan Theofilus om, na bestudering van de diverse evangeliën een juist evangelie op schrift te stellen. Hij kende Paulus en wist daardoor veel op zijn merites te beoordelen.
- Ook Handelingen is gericht aan deze Theofilus, die ofwel een persoon is geweest ofwel een naam is voor iedereen die God lief heeft. Theofilus betekent immers: liefhebber van God
- Geschiedenisboek van het NT: Zoals de Historische boeken van het Oude Testament ons veel inzicht geven van de gebeurtenissen rondom het volk Israel, zo geeft het boek Handelingen ons een belangrijk historisch perspectief bij de diverse brieven. We lezen over het ontstaan en groei van de christelijke gemeente na Jezus' hemelvaart.
- Drijvende kracht onder de Handelingen van de apostelen is de persoon en het werk van de Heilige Geest. Handelingen wordt daarom ook wel 'Handelingen van de Heilige Geest' genoemd.
- Nog beter zou het zijn als we zeggen: waar de evangeliën het leven van Jezus in het vlees beschreven, beschrijft Handelingen het leven van Jezus in Zijn Geest. Door het zo te beschrijven zijn we trouw aan de eenheid tussen het werk van Jezus en de Heilige Geest
- Centrale tekst: handelingen 1:8

Dit vers geeft duidelijk de lijn van Handelingen weer en de geografische verspreiding van het Evangelie.

- naast de HG zijn er twee hoofdpersonen: Petrus (h. 1-12) en Paulus (h. 13-28). Anders dan je misschien zou denken is niet Paulus de eerste die onder de heidenen predikt, maar Petrus! We lezen van Cornelius als een van de bekeerlingen onder het gehoor van Petrus.
- een derde deel van Handelingen bestaat uit toespraken

Vlak nadat Jezus opgaat naar de hemel, belooft Hij de Heilige Geest te zenden. Zodra ze die ontvangen hebben zullen ze getuigen in Judea, Samaria en tot aan de uiteinden van de aarde. Het zijn die vier stappen die we dan ook zullen bespreken.

Een belangrijk onderscheid dat we steeds moeten maken is dat de christelijke gemeente, hoewel die aanvankelijk uitsluitend uit Joodse bekeerlingen bestond iets anders is dan Israel. Paulus maakt dit

onderscheid duidelijk in de Romeinenbrief. Het zijn twee entiteiten. Israel is tijdelijk verblind vanwege de afwijzing van de Messias, zodat de wereld bereikt kan worden. Ook al zijn er dus Joodse bekeerlingen, we hebben het hier niet over Israel, maar over de Gemeente. Als Paulus dat onderscheid mag maken, durf ik het ook aan.

Soms hoor je nog wel eens dat men de Gemeente zo Joods wil maken, dat het niks met de heidenen te maken heeft, maar dat is een oneigenlijk onderscheid. Paulus doet het wel, de gehele Bijbel maakt consequent onderscheid tussen het volk Israel en de heidenen. We moeten die twee dus ook uiteen blijven zien, zelfs als er kruisbestuivingen zijn.

Het boek Handelingen laat de nadruk bij de verkondiging van het evangelie onder de heidenen zien. We moeten daarbij niet vergeten dat de jaren van Jezus' leven op aarde vooral tot Israel beperkt waren gebleven en dat een flink aantal apostelen ook is blijven werken onder de Joden. We moeten dus ook niet zeggen dat het evangelie onder de Joden niet meer gebracht werd. Integendeel! Zelfs al wordt Paulus omschreven als de apostel van de heidenen, dan nog richt ook Paulus zich evengoed op de verkondiging van het evangelie onder zijn volksgenoten.

Ook al is Israel dus niet hetzelfde als de Gemeente, de boodschap van de gekomen Messias, de Gekruisigde en Opgestane Heer Jezus is uiteindelijk voor zowel de Jood als de heiden.

Stap 1: Vervulling met de Heilige Geest (Handelingen 1 – 2)

- Pinksterdag: (zie Hand 2:1) Shavu'ot (Hebreeuws) ofwel 'Pentecoste' (Grieks) betekent letterlijk 'dag van de vijftigste' vanwege de zeven weken (50 dagen) tussen het Pesachfeest en het Shavu'ot (aanbieden van de eersteling van de gersteoogst. Zie Ex 34:22; Deut. 16:10)
- Aanvankelijk ligt de nadruk van dit feest vooral op de oogst. In Exodus 23:16 lezen we dat Shavu'ot wordt aangeduid als een oogstfeest. Het was een feest waarin men dankbaarheid betuigde vanwege de tarweoogst.
- Oogstaspect van het Shavu'ot verdwijnt waarschijnlijk pas rond 70 na Christus naar de achtergrond en het ontvangen van de Wet bij de berg Sinai wordt herdacht en gevierd. Waarschijnlijk was er in de tijd van Jezus dus nog niet een dergelijke gedachte bij Shavu'ot.
- Er zijn ondanks deze latere ontwikkelingen wel een aantal opvallende vergelijkingen te maken:
 - Terwijl Israel aan de tarweoogst en de gave van de Wet denkt op dit feest, denkt de Gemeente bij Shavu'ot aan de uitstorting van de Heilige Geest. Allen gaven van God.
 - Bij de **eerste pinksterdag in de geschiedenis van Israel werd het verbondsvolk van God geboren**, bij de pinksterdag in Handelingen 2 werd de nieuwtestamentische gemeente geboren.
 - Bij beide gelegenheden **werden vele stemmen gehoord** (donderslagen = stemmen) en er werd vuur gezien
 - **Op de Sināi** begon Gods relatie met het volk Israel (schenking van de Wet), zoals op **de berg Sion** zijn relatie met de Gemeente begon (schenking van de Geest)
 - Het geven van de Thora is als het geven van de Geest, zoals het breken van de Thora het bedroeven van de Geest is (Jes 63:10)

- Onder het Nieuwe verbond schrijft de Geest van God Christus in onze harten, wat hetzelfde is als te zeggen dat de Wet in onze harten geschreven wordt (2 Kor 3:3; Hebr. 8:10; Jer. 31:33)

Het is immers openbaar geworden dat u een brief van Christus bent, door onze bediening opgesteld, geschreven niet met inkt, maar door de Geest van de levende God, niet op stenen tafelen, maar op tafelen van vlees, van de harten. (2 Kor 3:3)

- Zoals de Wet Israel leidde en onderwees, zo leidt en onderwijst de Geest de Gemeente (Joh 14:26; 16:3; Rom. 8:14)

Immers, zovelen als er door de Geest van God geleid worden, die zijn kinderen van God. Rom 8: 14

- Zoals de Thora leven maakt en de ogen verlicht (Ps. 119:93) zo maakt de Geest levend en verlicht de ogen van het hart (2 Kor 3:6; Ef. 1: 17-18)
- Zowel de Wet als de Geest overtuigen mensen van zonde, gerechtigheid en oordeel (vergelijk Rom. 3:20; 5:20; 7:7-11 met Joh 16:8)
- Het verwerpen van de Wet staat gelijk aan het weerstaan van de HG (Deut 8:5-6; Rom. 8:14)

Stap 2: Het evangelie naar de Joden in Jeruzalem en Judea: Handelingen 2 - 7

- Zodra de discipelen de Heilige Geest hebben ontvangen gaan ze getuigen van Jezus' dood en opstanding. Ze bereikten veel Joden omdat die vanuit allerlei plaatsen naar Jeruzalem waren gekomen voor het Shavu'ot.
- De Joden hoorden de discipelen ieder in hun eigen taal spreken, wat een omkering van de Babylonische vloek was (Gen 11:1-9), toen de volken werden verspreid door spraakverwarring.
- Petrus' toespraak laat de inhoud van de prediking zien. 3000 omstanders reageren door zich te laten dopen, waardoor een nieuwe levenspraktijk ontstaat. De gemeente komt dagelijks bijeen in de Tempelhof waar de apostelen onderwijs geven. Ze loofden God en stonden in de gunst van het volk. Dagelijks werden er mensen aan de gelovigen toegevoegd.
 - Helaas ontstaat hier ook al de kiem van de eerste breuk. Zowel Hebreeuws sprekende gelovigen als Griekssprekende Joden bekeren zich. In Handelingen 6 lezen we dan over allerlei problemen die dat oplevert.
- Net als bij Jezus gaan onderwijs en genezing hand in hand, die beide door de macht van God mogelijk worden gemaakt. Zie bijvoorbeeld de genezing van de verlamde man bij de Tempelpoort.
- Er was uiteraard ook weerstand tegen het onderwijs van de apostelen. Ze worden meerdere malen gearresteerd en ter verantwoording geroepen. Maar dit kan de apostelen niet weerhouden om te blijven spreken. Zelfs in de gevangenis! Door Handelingen heen lezen we steeds weer dat mensen tot geloof komen door de prediking van het Woord. Men schat dat tot de verwoesting van Jeruzalem het aantal christenen groeide tot 10 tot 12 duizend. Dat is ongeveer een tiende deel van de inwoners van Jeruzalem.

Stap 3: Het evangelie naar de Samaritanen (Handelingen 8 – 12)

- In Jeruzalem ontstaat een probleem bij de Hellenisten (Grieks sprekende Joden): hoewel de verdeling van geld voor de armen in de synagoge goed was geregeld, waren de Hellenisten niet meer welkom in de synagoge. Dat betekende dat de armen niet konden eten. Daartoe stelden de apostelen 7 mannen aan die zouden toezien op de verdeling van bezittingen. Twee van hen zijn bekend: Stefanus de eerste martelaar (hoofdstuk 7) en Fillippus de evangelist (hoofdstuk 8).
- Het evangelie had zich nog niet zo sterk verspreid, totdat Stefanus wordt gestenigd. Er breekt een vervolging uit en de gemeente wordt verspreid over het land. Waar ze kwamen namen ze de boodschap van het evangelie met zich mee.
- Fillippus komt terecht in het land van de Samaritanen (die door Joden werden gehaat vanwege de vermenging met de Assyriërs in de eerste ballingschap) en verkondigt daar het evangelie.
- Ze zijn bereid te luisteren. Jezus had al geprofeteerd over een oogst die rijp is om te oogsten, juist ook onder de Samaritanen. We lezen dat in Joh 4:35-42. Er komen zovelen tot geloof dat twee apostelen afreizen om polshoogte te nemen.
- Door de bekering van Saulus breekt er een tijd van rust aan. Petrus trekt door het land en ontmoet Lydda (in Joppe) en later Simon de leerlooier. Dit beroep werd als onrein gezien. Dat Petrus toch bij hem komt lijkt een aanzet te zijn voor de volgende doorbraak.

Stap 4: Het evangelie naar de heidenen: Handeling 13 - 28

- God is niet klaar met Zijn werk. De Romeinse hoofdman Cornelius wordt voorbereid door een visioen (zoals we vandaag de dag bij moslims zien).
- Ook Petrus ontvangt een visioen en legt aan de Joodse gelovigen uit dat de voedselwetten van Leviticus verbroken mogen worden. Zodra de mannen van Cornelius arriveren begrijpt Petrus waarom: zodoende kan Petrus ook omgaan met niet Joden. God heeft namelijk bepaald dat geen enkel mens als verwerpelijk of onrein mag worden beschouwd. Hiervan legt Petrus, terug gekomen in Jeruzalem, verantwoording af. de kritische Joodse factie zou Petrus blijven achtervolgen met dit dilemma: hoe kan een niet Jood lid worden van de Gemeente zonder besneden te zijn. De apostelen en de leiders gaan echter achter Petrus staan nu God zo duidelijk had ingegrepen.
- Het apostelconvent van Handelingen 15 is het ultieme voorbeeld van de eenheid van de kerk, onder leiding van de eensgezinde apostelen.
- Je zou kunnen zeggen dat er een soort tweede Pinksteren aanbreekt, maar nu voor de heidenen. Niemand kan de doop nog weigeren aan mensen die zo duidelijk het bewijs van Gods gunst ontvangen.
- Het evangelie verspreid zich naar Antiochië. Het was, na Rome en Alexandrië de grootste stad met een druk zaken centrum. Het was ook de hoofdstad van de Romeinse provincie Syrië.
- Omdat de verspreiding van de gemeente al een feit was streken sommigen neer in Antiochië en brachten daar het evangelie. Dat bracht een doorbraak met zich mee. De kerk in Jeruzalem vaardigt Barnabas af om de zaak te onderzoeken (Hand 11:22). Hij onderwijst de nieuwe christenen en besluit daarna Saulus op te halen in Tarsus. de weg is bereid voor de grote opmars.

- In Jeruzalem staat de gemeente onder druk van Herodes Agrippa. Hij probeert de Joden te vleien door de gemeente op te pakken, te mishandelen en te doden. Jakobus, de broer van Johannes wordt opgepakt en gedood. Petrus ondergaat bijna hetzelfde lot maar wordt ternauwernood bevrijd op wonderlijke wijze. Daarop besluit Petrus de gemeente te verlaten
- Jakobus (de halfbroer van Jezus) neemt de leiding over van de kerk. Jakobus wordt samen met Petrus en Johannes door Paulus tot de steunpilaren van de kerk gerekend. Jakobus stierf in 62 uiteindelijk de marteldood. Simon, de zoon van Klopas neemt de leiding over. Klopas was ook weer een bloedverwant van Jezus.
- De nadruk van de Joodse gelovigen en de heidense gelovigen is wel verschillend. Er treedt een zekere spanning op, die zichtbaar wordt in die gemeenten waar gelovigen uit de heidenen en de Joden bijeen zitten. Vandaag zie je een heropleving van die verschillen. Ze hebben wat dat betreft goede Bijbelse papieren. Ze zijn geen reden om elkaar te veroordelen, of beter gezegd: het geeft maar aan dat je soms van inzicht kan verschillen en toch hartelijke gelovigen kan zijn.

Waar gingen de apostelen heen?

Paulus:

van Paulus weten we vanuit Handelingen heel goed waar hij is geweest. Zijn zendingsreizen worden beschreven en veel van die zendingsreizen krijgt nog meer kleur door de diverse brieven die hij schreef aan gemeenten die hij zelf had gesticht of die hij bezocht, nadat door de prediking van andere medewerkers het evangelie ingang had gevonden.

- De eerste zendingsreis begint in
 - Handelingen 13, wanneer Paulus en Barnabas vanaf Antiochië afvaren naar Cyprus.
 - Op Cyprus lezen we eveneens in Handelingen 13 dat Elymas de tovenaarsverblind wordt.
 - In Handelingen 14 lezen we dat Paulus en Barnabas in Lystra worden angezien voor goden
- De tweede zendingsreis concentreert zich hoofdzakelijk op Klein Azië (het huidige Turkije) en Griekenland.
 - Opnieuw vertrekt Paulus op weg vanuit Antiochië, maar dit keer met Silas (Hand. 15)
 - In Lystre voegt Timotheus zich bij Paulus en Silas (Hand 16)
 - Paulus ontvangt een visioen over zijn zendingsreis in Macedonië (Hand 16)
 - In Filippi worden Paulus en Silas gevangengenomen (Hand 16)
 - In de synagoge van Thessaloniki ontstaat er onrust over de prediking van Paulus (Hand 17)
 - Athene is de plek waar Paulus redetwist met de wijsgeren op de Areopagus.(hand 17)
 - Korinthe is de plaats waar Paulus samenwerkt met Priscilla en Aquila (Hand 18)
- De derde zendingsreis wordt beschreven vanaf Handelingen 18:23
 - Handelingen 19 beschrijft het tweejarige verblijf van Paulus in Efeze (steeds een korte tijd in gemeenten! Efeze is een uitzondering). De fase van de ontwikkeling van de christelijke gemeente leende zich daar toentertijd ook beter voor

- Handelingen 20 beschrijft hoe Paulus terugkeert naar Jeruzalem nadat hij via Macedonië en Klein Azië is gereisd. Handelingen eindigt dus ook met het Joodse Pinksterfeest, dat Paulus nog steeds viert.
- Paulus maakt nog een vierde reis, maar nu met als eindbestemming Rome. Op deze reis en in Rome heeft Paulus diverse brieven geschreven. We lezen van zijn gevangenneming. Hoe triest is het dat Paulus door zijn eigen Joodse broeders werd verraden. Zijn onderwijs en geloofspraktijk werd afgewezen.
- Paulus is uiteindelijk door het zwaard omgebracht in Rome

Petrus:

Van de andere apostelen weten we meestal niet vanuit de Bijbel hoe ze zijn gestorven. We hebben daarbij wel de overleveringen van de Vroege Kerk. Let wel: diverse kerkleiders, en dus ook de apostelen, werden vervolgd. Denk ook aan Stefanus bijvoorbeeld, die als diaken werd gestenigd vanwege het getuigenis over Jezus.

De bediening van oudste of opziener betekende aanvankelijk vrijwel gelijk ook vervolging. Aanvankelijk door de Joden, maar al snel ook door de Romeinen. Voor de Joden waren christenen godslasteraars en voor Rome waren christenen ongehoorzame minderheden, die ook gemakkelijk de schuld in de schoenen werd geschoven op bepaalde momenten. De Vroege Kerk kende veel martelaren en het waren vooral de kerkleiders, zoals uit onderstaande lijst ook zal blijken.

Petrus is volgens de overlevering gekruisigd. Men zegt dat hij zichzelf onwaardig achtte om op dezelfde wijze te sterven als Jezus. Daarom zou Petrus ondersteboven zijn gekruisigd. Diverse bronnen uit de Vroege Kerk zijn bewaard gebleven doordat ze zijn opgeschreven en daardoor weten we toch het een en ander over het werk van de apostelen. Soms lezen we er ook van in apocriefe boeken.

Andreas:

Heeft gepredikt richting wat tegenwoordig Rusland en de Baltische staten heet. Toen heette het Scythië. Hij zou zijn gestorven aan een x-vormig kruis in Achaje, in het huidige Griekenland. Wilde net als Petrus niet op de 'normale' manier worden gekruisigd.

Bartholomeüs

In het Hebreeuws zeg je Bar Tolmai. Dat betekent: zoon van de ploegvoren. Anders gezegd: de vader van Bar Tolmai ploegde het land om, als hij zijn naam eer aan deed. Bartholomeus zou in Armenië, het Perzische gebied en in India het evangelie hebben gepredikt. Hij zou zijn om het leven gekomen zijn nadat hij levend werd gevild. Een vreselijke dood dus.

Filippus

Filippus was werkzaam in Griekenland, Saudi Arabië, Egypte en het oude Babylonië. Hij zou zijn gedood in Hiërapolis, het huidige Turkije. Daar zou hij aan een T-vormig kruis zijn genageld, nadat hij het evangelie had verkondigd samen met Bartholomeus.

Jakobus

De auteur van het boek Jakobus werd volgens Handelingen 12:2 onthoofd door Herodes Agrippa.

Mattias

De enige apostel die niet door Jezus Christus persoonlijk werd geroepen, maar door loting werd aangewezen, omdat de plek van Judas Iskariot ingenomen moest worden. volgens de overlevering werd hij gestenigd.

Thomas

werkte in het Noordwesten van India en ging fel tekeer tegen de afgoderij. Afgodenpriesters lieten hem hierop doden. Hij zou zijn op gloeiende platen zijn gepijnigd waarna hij in een oven werd gegooid, waarna hij ook nog eens werd doorstoken.

Mattheus

was waarschijnlijk actief in Ethiopië en begaf zich dus richting Afrika. Hij werd onthoofd door een koning die weinig moest hebben van het Evangelie.

Judas

Ofwel Judas Taddeus, niet te verwarren met de andere Judas Iskariot die Jezus verraadde. Hij evangeliseerde eveneens in het oude Perzië (waar veel Joden waren!), Syrië en Mesopotamië. Hij stierf in Perzië een marteldood. Hij zou met een knuppel zijn doodgeslagen.

Simon de Zeloot

stierf in Perzië een marteldood. Hij heeft samen met Judas Taddeus opgetrokken. Het is dus zeer waarschijnlijk dat hij in hetzelfde lot als zijn broeder heeft gedeeld: dood door de knuppel.

Jakobus (zoon van Alfeüs) en Johannes

Zover het na te trekken is lijkt het er in ieder geval op dat alleen Jakobus (zoon van Alfeüs) en Johannes geen marteldood stierven. Zij werden door Jezus: zonen van de donder genoemd! Johannes is verbannen naar Patmos, waar hij het laatste Bijbelboek heeft geschreven: Openbaring.